

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
GERARD HOGAN
prednesené 15. mája 2019¹

Vec C-621/17

**Gyula Kiss,
CIB Bank Zrt.
proti
Emilovi Kissovi,
Gyuláné Kissovej**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky –
Smernica Rady 93/13/EHS – Článok 4 ods. 2 – Požiadavka, aby boli podmienky vzťahujúce sa na
definíciu hlavného predmetu zmluvy formulované jasne a zrozumiteľne – Článok 5 – Požiadavka, aby
bola zmluva formulovaná jasne a zrozumiteľne“

1. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1, článku 4 ods. 2 a článku 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) (ďalej len „smernica z roku 1993“). Pri tomto návrhu sa musí Súdny dvor opäť zaoberať uplatňovaním smernice z roku 1993 v kontexte úverových zmlúv uzatváraných úverovými inštitúciami.

2. Tento konkrétny návrh bol podaný v kontexte sporu medzi pánmi Gyulom Kissom, Emilom Kissom, Gyuláném Kissom a CIB Bank Zrt. (ďalej len „banka“) vo veci návrhu na určenie údajnej nekalosti istých podmienok obsiahnutých v zmluve o úvere v cudzej mene. Práve v tejto súvislosti sa vnútroštátny súd predovšetkým pýta, či sa požiadavky stanovené v článku 4 ods. 2 a článku 5 smernice z roku 1993, aby boli isté podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, majú vykladať v tom zmysle, že v každom zmluvnom ustanovení o cene musia byť uvedené konkrétne služby, ktoré sa za danú cenu poskytujú. Skôr než sa budem zaoberať týmito otázkami, je však najskôr potrebné uviesť príslušné ustanovenia právnych predpisov.

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

I. Právny rámec

A. Právo Únie

1. Smernica z roku 1993

3. Dvanáste, trináste, šesťnásť, deväťnásť a dvadsiate odôvodnenie smernice z roku 1993 stanovujú:

„keďže podľa súčasného stavu vnútroštátne právne predpisy umožňujú plánovať len čiastočné zosúladenie; keďže najmä zmluvné podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté podliehajú tejto smernici; keďže členské štáty by mali mať možnosť výberu, so zreteľom na Zmluvu, poskytnúť spotrebiteľom vysokú úroveň ochrany prostredníctvom vnútroštátnych ustanovení, ktoré sú prísnejšie ako ustanovenia tejto smernice;

keďže sa v zákonných alebo regulačných opatreniach členských štátov, ktoré priamo alebo nepriamo určujú podmienky spotrebiteľských zmlúv, nepredpokladá, že budú obsahovať nekalé podmienky; keďže sa z toho dôvodu nejaví potrebné zaoberať sa podmienkami odrážajúcimi povinné zákonné alebo regulačné opatrenia a zásady alebo ustanovenia medzinárodných dohôd, ktorých zmluvnou stranou sú členské štáty alebo spoločenstvo; keďže v tomto ohľade znenie „kogentné zákonné alebo regulačné opatrenia“ uvedené v článku 1 ods. 2 zahŕňa pravidlá, ktoré podľa zákona platia medzi zmluvnými stranami za predpokladu, že neboli vytvorené žiadne iné dohody;

...

keďže hodnotenie nekalého charakteru podmienok podľa vybraných všeobecných kritérií najmä pri predaji alebo dodávkach verejného charakteru, ktoré zabezpečujú kolektívne služby, berúc do úvahy spoločnú zodpovednosť medzi užívateľmi, musí byť doplnené systémom celkového vyhodnotenia rôznych príslušných záujmov; keďže toto predstavuje požiadavku dôvery [dobrej viery – *neoficiálny preklad*]; keďže pri hodnotení dobrej viery sa musí brať ohľad najmä na stabilitu zmluvného postavenia strán bez ohľadu na to, či spotrebiteľ bol stimulovaný k súhlasu s podmienkami a či tovar alebo služby boli predávané na osobitnú objednávku spotrebiteľa; keďže požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne;

...

keďže na účely tejto smernice sa hodnotenie nekalého charakteru netýka podmienok, ktoré popisujú hlavný predmet zmluvy ani vzťah kvalita/cena tovaru alebo dodávaných služieb; keďže hlavný predmet zmluvy a vzťah cena/kvalita môže byť napriek tomu braný do úvahy pri hodnotení primeranosti ostatných podmienok; keďže zámerom je medzi iným, aby poisťné zmluvy, ktorých podmienky definujú alebo popisujú poisťné riziko a zodpovednosť poisťovateľa, neboli podriadené takémuto hodnoteniu, pokiaľ sa tieto obmedzenia neberú do úvahy pri výpočte poisťného plateného spotrebiteľom;

keďže zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne [jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*], mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa“.

4. V článku 3 ods. 1 a 2 smernice z roku 1993 je stanovené:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá[,] sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery [v rozpore s požiadavkou dobrej viery – *neoficiálny preklad*] spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

2. Podmienka sa nepovažuje za individuálne dohodnutú, ak bola navrhnutá vopred a spotrebiteľ preto nebol schopný ovplyvniť podstatu podmienky, najmä v súvislosti s predbežne formulovanou štandardnou zmluvou.

Skutočnosť, že určité aspekty podmienky alebo jedna konkrétna podmienka boli individuálne dohodnuté, nevylučuje uplatňovanie tohto článku na zvyšok zmluvy, ak celkové hodnotenie zmluvy naznačuje, že aj napriek tomu ide o predbežne formulovanú štandardnú zmluvu.

Keď predajca alebo dodávateľ vznesie námietku, že štandardná podmienka bola individuálne dohodnutá, musí o tom podať dôkaz.“

5. Článok 4 ods. 2 smernice z roku 1993 znie:

„Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné [jasné a zrozumiteľné – *neoficiálny preklad*].“

6. Článok 5 smernice z roku 1993 uvádza:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne [jasne a zrozumiteľne – *neoficiálny preklad*]. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa. Toto pravidlo výkladu neplatí v súvislosti s postupmi stanovenými v článku 7 ods. 2.“

7. Podľa znenia článku 8 smernice z roku 1993:

„Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa.“

2. Smernica 2003/55

8. Článok 3 ods. 3 smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/55/ES z 26. júna 2003 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, ktorou sa ruší smernica 98/30/ES (Ú. v. EÚ L 176, 2003, s. 57; Mim. vyd. 12/002, s. 230), znie:

„... Členské štáty... zabezpečia vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, najmä s ohľadom na transparentnosť všeobecných zmluvných podmienok, všeobecných informačných mechanizmov a mechanizmov na urovanie sporov.“

3. Smernica 2005/29

9. V článku 6 ods. 1 písm. d) smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (ďalej len „smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Ú. v. EÚ L 149, 2005, s. 22), je uvedené:

„1. Obchodná praktika sa považuje za klamlivú, ak obsahuje nesprávne informácie a je preto nepravdivá, alebo akýmkoľvek spôsobom, vrátane celkového prevedenia, uvádza do omylu alebo je spôsobilá viesť do omylu priemerného spotrebiteľa, a to aj keď je táto informácia vecne správna vo vzťahu k jednému alebo viacerým nasledujúcim prvkom, pričom v obidvoch prípadoch zapríčiňuje alebo je spôsobilá zapríčiniť, že spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil:

...

d) cena alebo spôsob výpočtu ceny, alebo existencia osobitnej cenovej výhody;

...“

4. Smernica 2014/17

10. V odôvodneniach 4 a 30 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 60, 2014, s. 34) je stanovené:

„(4) Identifikovalo sa viacero problémov na hypotekárnych trhoch v rámci Únie súvisiacich s nezodpovedným poskytovaním a prijímaním úverov a s potenciálnym priestorom pre nezodpovedné správanie účastníkov trhu vrátane sprostredkovateľov úverov a neúverových inštitúcií. Niektoré problémy sa týkali úverov denominovaných v cudzej mene, ktoré si spotrebiteľia vzali v danej mene, aby využili výhodu ponúkanej úrokovej sadzby úveru, ale bez adekvátnych informácií o súvisiacom riziku výmenného kurzu alebo bez jeho adekvátneho pochopenia. Tieto problémy sú spôsobené trhovými a regulačnými zlyhaniami a takisto inými faktormi, ako je všeobecné hospodárske prostredie a nízka úroveň finančnej gramotnosti. Medzi iné problémy patria aj neefektívne, nekonzistentné alebo neexistujúce režimy pre sprostredkovateľov úverov a neúverové inštitúcie poskytujúce úvery na nehnuteľnosti určené na bývanie. Zistené problémy so sebou nesú potenciálne závažné makroekonomické účinky presahovania, môžu viesť k poškodzovaniu spotrebiteľov, pôsobiť ako ekonomické alebo právne prekážky cezhraničnej činnosti a vytvárať nerovné podmienky medzi jednotlivými subjektmi.

...

(30) Vzhľadom na významné riziká spojené s úvermi poskytovanými v cudzej mene je potrebné prijať opatrenia, ktorými sa zabezpečí, že si spotrebiteľia budú vedomí rizika, ktoré podstupujú, a že spotrebiteľ bude mať možnosť obmedziť svoju expozíciu voči riziku výmenného kurzu počas doby trvania úveru. Riziko by sa mohlo obmedziť buď tým, že sa spotrebiteľovi umožní zmeniť menu úveru, alebo inými opatreniami, ako sú napríklad maximálne limity, alebo pokiaľ postačujú na obmedzenie rizika výmenného kurzu, upozornenia.“

11. Podľa článku 23 smernice 2014/17, nazvaného „Úvery v cudzej mene“:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby pre situácie, keď sa zmluva o úvere týka úveru v cudzej mene, mali v čase uzavretia zmluvy o úvere zavedený vhodný regulačný rámec, aby sa zabezpečilo minimálne, že:

- a) spotrebiteľ má právo za uvedených podmienok zmeniť menu zmluvy o úvere na alternatívnu menu alebo
- b) sú zavedené ďalšie mechanizmy na obmedzenie rizika výmenného kurzu, ktorému je spotrebiteľ vystavený v súvislosti so zmluvou o úvere.

2. Alternatívna mena uvedená v odseku 1 písm. a) je:

- a) buď mena, v ktorej spotrebiteľ predovšetkým poberá príjem alebo je držiteľom aktív, z ktorých sa má úver splatiť, ako sa uviedlo v čase vykonania najaktuálnejšieho posúdenia úverovej bonity vo vzťahu k zmluve o úvere, alebo
- b) mena členského štátu, v ktorom mal spotrebiteľ bydlisko v čase uzavretia zmluvy o úvere alebo v ktorom má bydlisko v súčasnosti.

Členské štáty môžu určiť, či má spotrebiteľ k dispozícii obidve z možností uvedených v písmenách a) a b) prvého pododseku alebo len jednu z nich, alebo môžu veriteľom umožniť, aby určili, či sú pre spotrebiteľa dostupné obe možnosti uvedené v písmenách a) a b) prvého pododseku, alebo len jedna z nich.

3. Ak má spotrebiteľ právo zmeniť menu zmluvy o úvere na alternatívnu menu v súlade s odsekom 1 písm. a), členské štáty zabezpečia, aby výmenný kurz, na základe ktorého sa zmena vykoná, je trhovým výmenným kurzom platným v deň podania žiadosti o zmenu meny, ak sa neuvádza inak v zmluve o úvere.

4. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade, keď má spotrebiteľ úver v cudzej mene, veriteľ spotrebiteľa na papieri alebo inom trvalom nosiči pravidelne upozorňoval minimálne vtedy, keď sa celková čiastka, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť a ktorá ostáva nesplatená, alebo výška pravidelných splátok odlišuje o viac ako 20 % od toho, koľko by predstavovali v prípade, ak by sa uplatnil výmenný kurz medzi menou zmluvy o úvere a menou členského štátu platný v čase uzavretia zmluvy o úvere. Upozornenie informuje spotrebiteľa o zvýšení celkovej čiastky, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť, prípadne sa v ňom stanovuje právo uskutočniť zmenu na alternatívnu menu a podmienky takejto zmeny a vysvetľuje sa v ňom akýkoľvek mechanizmus uplatniteľný na obmedzenie rizík výmenného kurzu, ktorým je spotrebiteľ vystavený.

5. Členské štáty môžu ďalej regulovať úvery v cudzej mene, a to pod podmienkou, že sa takáto regulácia neuplatňuje so spätným účinkom.

6. Mechanizmy uplatniteľné podľa tohto článku sa spotrebiteľovi oznámia prostredníctvom formulára ESIS a v zmluve o úvere. Ak zmluva o úvere neobsahuje žiadne ustanovenie zamerané na obmedzenie rizika výmenného kurzu, ktorému je spotrebiteľ vystavený, na úroveň fluktuácie výmenného kurzu pod 20 %, vo formulári ESIS sa uvedie názorný príklad vplyvu fluktuácie výmenného kurzu na úrovni 20 %.

B. Vnútroštátna právna úprava

12. Podľa § 209/B a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. Törvény (zákon č. IV z roku 1959, ktorým sa zavádza občiansky zákonník) (ďalej len „maďarský občiansky zákonník“) v znení platnom v čase skutkových okolností veci:

„1. Všeobecná zmluvná podmienka alebo ustanovenie v spotrebiteľskej zmluve je nekalé, ak v rozpore s požiadavkami dobrej viery jednostranne a bezdôvodne určuje práva a povinnosti zmluvných strán vyplývajúce zo zmluvy na úkor jednej zo zmluvných strán.

2. Práva a povinnosti sú jednostranne a bezdôvodne dojednané na úkor jednej zo zmluvných strán, pokiaľ:

a) sa značne odchyľujú od podstatného ustanovenia vzťahujúceho sa na zmluvu alebo

b) ak sú v rozpore s predmetom alebo účelom zmluvy.

3. Aby bolo možné posúdiť nekalú povahu podmienky, vezmú sa do úvahy všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, ktoré k nemu viedli, ako aj povaha poskytovaných služieb a vzťah medzi dotknutou podmienkou na jednej strane a ostatnými ustanoveniami zmluvy alebo iných zmlúv na druhej strane.

4. Osobitnými ustanoveniami možno označiť podmienky v spotrebiteľskej zmluve, ktoré sa považujú za nekalé alebo ktoré sa majú považovať za nekalé, kým sa nepreukáže opak.

5. Ustanovenia súvisiace s nekalými zmluvnými podmienkami sa neuplatnia na ustanovenia definujúce službu a jej protihodnotu za predpokladu, že ich znenie je vypracované jasným a zrozumiteľným spôsobom pre obe zmluvné strany.

6. Zmluvnú podmienku nemožno považovať za nekalú, ak je stanovená v zákone alebo inom právnom predpise alebo podľa zákona alebo iného právneho predpisu.“

13. Podľa § 523 maďarského občianskeho zákonníka:

„1. Podľa úverovej zmluvy má úverová inštitúcia alebo iný veriteľ povinnosť dať dlžníkovi k dispozícii dohodnutú sumu; dlžník má povinnosť splatiť túto sumu v súlade so zmluvou.

2. Pokiaľ nie je stanovené inak, ak je veriteľom úverová inštitúcia, je dlžník povinný splácať úroky (bankový úver).“

II. Skutkový stav

14. Dňa 16. septembra 2005 pán Gyula Kiss a dve ďalšie osoby uzavreli zmluvu o bezúčelovom úvere vo výške 16 516 eur s právnym predchodcom banky pri ročnej úrokovej sadzbe 5,4 % s dobou splatnosti 20 rokov. Okrem tejto úrokovej sadzby boli dlžníci povinní platiť poplatky za správu vo výške 2,4 % ročne a sumu vo výške 40 000 HUF (približne 125 eur) ako poplatok za poskytnutie úveru. Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN) uvedená v zmluve bola 8,47 %.

15. Pán Gyula Kiss podal žalobu o určenie, že ustanovenia týkajúce sa poplatkov za správu a poplatku za poskytnutie úveru sú nekalé, a to z dôvodu, že banka nešpecifikovala služby, ktoré za tieto poplatky poskytuje.

16. Banka nepoprela skutočnosť, že služby, ktoré za tieto poplatky poskytuje, neboli bližšie špecifikované. Tvrdila však, že poplatok za poskytnutie úveru zodpovedá nákladom spojeným s formálnymi úkonmi, ktoré musí vykonať pred uzavretím zmluvy, zatiaľ čo poplatky za správu pokrývajú formálne úkony, ktoré je potrebné vykonať po uzavretí zmluvy.

17. Súd prvého stupňa vydal rozsudok, v ktorom určil, že ustanovenie upravujúce výšku poplatku za poskytnutie úveru je nekalé, a zamietol návrh na vyhlásenie ustanovenia upravujúceho poplatky za správu za neplatné.

18. Súd druhého stupňa, ktorý konal vo veci na základe odvolaní pána Gyulu Kissa a banky, potvrdil rozsudok vydaný súdom prvého stupňa. Súd druhého stupňa uviedol, že ustanovenia upravujúce poplatky za správu sú formulované jasne a zrozumiteľne, pretože bola uvedená výška poplatku, ktorú mal dlžník v tejto súvislosti zaplatiť, a povaha protiplnenia bola všeobecne známa. Išlo o služby ako spracovanie, vedenie, evidenciu a vymáhanie úveru. Pokiaľ ide o poplatok za poskytnutie úveru, súd druhého stupňa konštatoval, že nie je možné určiť, na akú službu konkrétne sa tento poplatok vzťahuje. Vzhľadom na tieto úvahy rozhodol, že tento poplatok je nekalý.

19. Pán Gyula Kiss aj banka podali kasačné opravné prostriedky na Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko). Pán Gyula Kiss tvrdil, že v zmluve nebola jasne špecifikovaná služba, za ktorú mal zaplatiť uvedené poplatky za správu. Tvrdil, že banka nepreukázala, že spracovanie a správa úveru spôsobujú náklady, ktoré by nepokrýval úrok z ešte nesplatenej istiny.

20. Vo svojom kasačnom opravnom prostriedku banka navrhla, aby súd vydal rozsudok, ktorým zamietne žalobu v rozsahu týkajúcom sa poplatku za poskytnutie úveru. Banka okrem iného tvrdila, že v čase uzavretia zmluvy jej žiadne zákonné ustanovenie neukladalo povinnosť špecifikovať služby, ktoré sa poskytujú za uvedený poplatok.

III. Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie pred Súdny dvorom

21. Vnútroštátny súd sa domnieva, že existujúca judikatúra Súdneho dvora mu neumožňuje určiť, či sú dve predmetné ustanovenia formulované jasným a zrozumiteľným spôsobom, a ak áno, posúdiť, či sú nekalé, a uvádza, že judikatúra maďarských súdov nie je v tejto otázke jednotná. Vo väčšine prípadov tieto vnútroštátne súdy rozhodli, že uzavretie úverovej zmluvy vyžaduje, aby boli jasne stanovené len celkové náklady na úver, bez toho, aby bolo nutné špecifikovať všetky služby, ktoré tieto náklady pokrývajú, a navyše že táto podmienka je splnená, ak je uvedená RPMN, keďže RPMN sa vypočítava na základe splatného úroku aj poplatkov, čo dlžníkovi umožňuje porovnať si rôzne úverové ponuky. Podľa menšej časti týchto súdov by však služby, ktoré sa za jednotlivé poplatky poskytujú, mali byť uvedené a špecifikované. Pre spotrebiteľa by totiž bolo užitočné, keby si mohol nielen porovnať platnú RPMN, ale aj služby poskytované za dané náklady. Navyše by umelé rozčlenenie úrokov na dve časti nebolo legitímne a podľa týchto súdov sa poplatky za správu vypočítavajú na inom základe ako úroková sadzba.

22. Podľa vnútroštátneho súdu by sa dal článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 vykladať v tom zmysle, že nešpecifikovanie služieb poskytovaných za konkrétne poplatky predstavuje porušenie požiadavky dobrej viery, ktorá je spomenutá v uvedenom článku. Otázkou však ostáva, či je stále nevyhnutné posúdiť, či je v právach a povinnostiach zmluvných strán vyplývajúcich zo zmluvy nerovnováha, a to na škodu spotrebiteľa. Ak je takéto posúdenie stále nevyhnutné, Kúria (Najvyšší súd) uvádza, že má pochybnosti, či je namieste preskúmať len služby a protihodnoty za tieto služby súvisiace s uvedenými ustanoveniami, alebo či by sa mali vziať do úvahy všetky ustanovenia zmluvy s cieľom posúdiť všetky výhody a nevýhody vyplývajúce zo zmluvy.

23. Za týchto okolností Kúria (Najvyšší súd) rozhodol o prerušení konania a položil tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má sa požiadavka jasného a zrozumiteľného formulovania stanovená v článku 4 ods. 2 a článku 5 [smernice z roku 1993] vykladať v tom zmysle, že individuálne nedohodnutá zmluvná podmienka v spotrebiteľskej zmluve o úvere, ktorá presne stanovuje výšku poplatkov, provízií a iných nákladov (ďalej len spoločne „poplatky“), ktoré má uhradiť spotrebiteľ, spôsob ich výpočtu a okamih ich splatnosti, ale ktorá napriek tomu nestanovuje, za aké konkrétne služby sa platia uvedené poplatky, spĺňa túto požiadavku; alebo sa má vykladať v tom zmysle, že v zmluve musí byť tiež uvedené, ktoré sú tieto konkrétne služby? Stačí v tomto poslednom uvedenom prípade, ak obsah poskytovanej služby možno odvodiť od názvu poplatku?
2. Má sa článok 3 ods. 1 [smernice z roku 1993] vykladať v tom zmysle, že zmluvné ustanovenie týkajúce sa poplatkov použité v prejednávacom prípade, ktoré neumožňuje na základe zmluvy jednoznačne určiť, ktoré konkrétne služby sa poskytujú za uvedené poplatky, spôsobuje na škodu spotrebiteľa napriek požiadavke dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy?“

IV. Analýza

24. V prvom rade je azda nutné podotknúť, že účelom smernice z roku 1993 nie je harmonizovať zmluvné právo vo všeobecnosti, či dokonca osobitne otázku súhlasu. Účelom tejto smernice je skôr najmä zakázať ustanovenia, ktoré v rozpore s požiadavkami dobrej viery spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán vzniknutých na základe zmluvy, a to na škodu spotrebiteľa. Je dôležité mať v tomto ohľade jasno, pretože smernica z roku 1993 je síce v oblasti ochrany spotrebiteľa významná, no nekladie si za cieľ upraviť každý možný druh nekalých obchodných alebo spotrebiteľských praktík.

25. Keďže existujú iné smernice upravujúce spotrebiteľské právo, je z dôvodu konzistentnosti obzvlášť dôležité zabezpečiť, aby Súdny dvor pristupoval k vymedzeniu pôsobnosti každého z týchto právnych predpisov striktne.

A. O prvej otázke

26. *Svojou prvou otázkou* sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 4 ods. 2 a článok 5 smernice z roku 1993 majú vykladať v tom zmysle, že požiadavka, aby boli podmienky v spotrebiteľskej úverovej zmluve formulované jasne a zrozumiteľne, je splnená, ak individuálne nedohodnutá zmluvná podmienka presne stanovuje výšku poplatkov, ktoré má uhradiť spotrebiteľ, spôsob ich výpočtu a okamih ich splatnosti, ale nestanovuje, za aké konkrétne služby sa platia uvedené poplatky.

27. Hoci podľa článku 4 ods. 2 aj článku 5 smernice z roku 1993 musia byť isté podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, kontext, v ktorom sa odkazuje na túto požiadavku, je dosť odlišný. Článok 4 ods. 2 v podstate stanovuje, že primeranosť podmienok, ktoré definujú podstatu zmluvy – ako napríklad cenu – nie je možné preskúmať, *okrem prípadu*, že takéto podmienky nie sú formulované jasne a zrozumiteľne. Na druhej strane podľa článku 5 by mali všetky zmluvné podmienky spĺňať túto podmienku zrozumiteľnosti, a ak ju nespĺňajú, konkrétne „keď existuje

pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa“. ² Preto navrhujem preskúmať prvú položenú otázku najskôr z hľadiska článku 4 ods. 2 a potom z hľadiska článku 5 smernice z roku 1993.

1. Článok 4 ods. 2

28. Podľa článku 4 ods. 2 smernice z roku 1993 „hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú [jasné] zrozumiteľné“. Keďže článok 4 ods. 2 zavádza dve výnimky z mechanizmu vecného preskúmania nekalých podmienok zavedeného danou smernicou, je potrebné tieto výnimky vykladať striktné. ³ Preto podľa článku 4 ods. 2 totiž ustanovenia týkajúce sa ceny nepatria do pôsobnosti smernice za predpokladu, že tieto podmienky sú formulované jasne a zrozumiteľne. Dúfam, že sa mi podarí preukázať, že ustanovenia týkajúce sa poplatkov za správu, ako napríklad poplatku, ktorý je predmetom sporu vo veci samej, priamo spadajú do pôsobnosti výnimky stanovenej v článku 4 ods. 2, takže primeranosť takýchto poplatkov nie je možné posúdiť *okrem prípadu*, že toto ustanovenie nie je formulované jasne a zrozumiteľne.

29. Prvá výnimka stanovená v článku 4 ods. 2 odkazuje na podmienky súvisiace s „hlavným predmetom zmluvy“. Podľa judikatúry Súdneho dvora zmluvné podmienky spadajúce pod pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice z roku 1993 sa majú chápať ako podmienky, ktoré upravujú základné plnenia tejto zmluvy a ako také ju charakterizujú. ⁴ Naopak, na podmienky, ktoré majú vedľajšiu povahu vo vzťahu k podmienkam vymedzujúcim samotnú podstatu zmluvného vzťahu, sa nemôže vzťahovať pojem „hlavný predmet zmluvy“.

30. Druhá výnimka sa vzťahuje na „primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane“, alebo – v súlade s devätnástym odôvodnením citovanej smernice – na podmienky, „ktoré popisujú... vzťah kvalita/cena tovaru alebo dodávaných služieb“. ⁵ Tieto dve situácie, na ktoré sa odkazuje v článku 4 ods. 2, preto nie sú nevyhnutne rovnocenné; prvá vylučuje isté ustanovenia z dôvodu ich predmetu, zatiaľ čo druhá výnimka bráni súdu, aby vyhlásil ustanovenie o cene za nekalé len preto, lebo uvedená cena je neprimeraná alebo príliš vysoká.

31. Navrhujem pozrieť sa najskôr na druhú situáciu. V každom prípade napriek tomu, že pán Gyula Kiss vo svojich podaniach aj na pojednávaní tvrdil, že poplatky za správu a poplatok za poskytnutie úveru sú vzhľadom na výšku úveru neprimerané, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že otázkou, ktorú má vnútroštátny súd posúdiť, nie je primeranosť odplaty v súvislosti s poskytnutým úverom alebo použitou metódou výpočtu. Skôr ide o konkrétnu otázku, či mali byť v úverovej zmluve špecifikované „konkrétne“ služby, ktoré sa poskytujú za dané poplatky za správu a poplatok za poskytnutie úveru. Preto sa druhá výnimka uvedená v článku 4 ods. 2 smernice z roku 1993 nezdá byť relevantnou.

2 Z dôvodov, ktoré som vysvetlil v bodoch 87 a 88 svojich návrhov vo veci Lovasné Tóth (C-34/18, EU:C:2019:245), skutočnosť, že ustanovenie nebolo formulované jasne alebo zrozumiteľne, nie je samostatným dôvodom na vyhlásenie danej podmienky za nekalú. Článok 5 stanovuje len výkladové pravidlo na určenie právneho účinku podmienky. Len vtedy, ak podmienka naďalej spôsobuje zmluvnú nerovnováhu na škodu spotrebiteľa, aj keď sa bude vykladať s odkazom na článok 5, možno ju pokladať za nekalú.

3 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 42).

4 Rozsudky z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 34), a z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 46 a 49).

5 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler and Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 52).

32. Pokiaľ ide o prvú výnimku, podľa judikatúry Súdneho dvora výraz „hlavný predmet zmluvy“ treba chápať ako odkaz na povinnosť, ktorá ako taká charakterizuje zmluvu. V prípade úveru je hlavnou povinnosťou veriteľa poskytnúť dlžníkovi istú peňažnú čiastku.⁶

33. Je však nutné poznamenať, že vo veci Matei Súdny dvor nevylúčil možnosť, že by ustanovenia upravujúce cenu mohli spadať pod prvú okolnosť uvedenú v článku 4 ods. 2, ale naopak rozhodol, že záleží na tom, či tovar alebo služby poskytnuté za danú cenu boli hlavným predmetom zmluvy.⁷ V tomto zmysle sú ustanovenia, ktoré upravujú poplatky alebo ich úhrady, akým je napríklad aj predmetné ustanovenie vo veci samej, podľa môjho názoru – len pokiaľ ide o cenu uvedenú v daných ustanoveniach – súčasťou hlavného predmetu zmluvy, ak predstavujú protihodnotu za primárne poskytovaný tovar alebo služby. Ide však o otázky, ktoré musia v konečnom dôsledku preskúmať a overiť vnútroštátne súdy.⁸

34. V konaní vo veci samej je medzi účastníkmi sporné najmä to, či poplatok za správu má protihodnotu.

35. Podľa môjho názoru však o tom niet pochyb. Pokiaľ má tento poplatok pokrývať administratívne náklady v súvislosti s poskytnutím úveru, ktoré sa podľa informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom zdá byť jedinou službou poskytnutou podľa zmluvy, takéto poplatky treba považovať za súčasť ceny zaplatenej za daný úver.

36. Pri vyslovovaní tohto svojho názoru som neprehliadol tvrdenie pána Gyulu Kissa v tom zmysle, že takéto ustanovenie znamená, že banka prenáša svoje prevádzkové náklady na spotrebiteľov, vrátane nákladov, ktoré súvisia s jej zákonnými povinnosťami. Ekonomická realita je však jednoducho taká, že náklady podnikateľa uhrádzajú priamo či nepriamo spotrebiteľia, lebo mi nie je jasné, kto iný by ich mohol uhrádzať. V skutočnosti sa teda pán Gyula Kiss týmto tvrdením usiluje spochybniť primeranosť odmeny banky, čo je otázka, ktorá podľa článku 4 ods. 2 v zásade vybočuje z pôsobnosti skúmania nekalosti podľa článku 3 ods. 1, samozrejme za predpokladu, že relevantná zmluvná podmienka je formulovaná jasne a zrozumiteľne.

37. Je pravda, že cena upravená v tomto ustanovení je vyjadrená formou úrokovej sadzby. To však nič nemôže meniť na závere, že toto ustanovenie upravuje jednu časť ceny, ktorá sa má uhradiť ako protihodnota za poskytnutý úver. Odmena banky môže mať formu pohyblivej alebo pevnej sumy, či oboch. Ako banka poznamenala na pojednávaní, vo väčšine prípadov je časť ceny uhradenej na pokrytie administratívnych nákladov úverovej inštitúcie jednoducho zahrnutá do jedinej úrokovej sadzby. Hoci v prejednávanom prípade bola cena, ktorá mala byť uhradená, upravená v rámci troch ustanovení, nič to nemení na skutočnosti, že každá časť celkovej ceny je splatná za daný úver.

38. Ak sa teda Súdny dvor bude riadiť úvahami použitými vo veci Matei, ustanovenie upravujúce poplatky za správu by sa mohlo považovať za ustanovenie, ktoré v zásade nepatrí do pôsobnosti smernice z roku 1993. Ako však vysvetlím na konci týchto návrhov, v takej situácii, ako je situácia vo veci samej, by sa mohli uplatniť iné ustanovenia práva Únie.

6 Súdny dvor v súvislosti s úverovými zmluvami uzavretými v cudzej mene vo svojom rozsudku z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 38), konštatoval, že „skutočnosť..., že úver sa musí splatiť v určitej mene, sa v *zásade* netýka spôsobu platenia, ktorý je vedľajší, ale samotnej povahy záväzku dlžníka, čím predstavuje základnú zložku zmluvy o úvere“.

7 Rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 65 a 66). Z tohto hľadiska sa zdá, že o druhej spomínanej situácii by sa nemalo uvažovať ako o alternatíve, ale ako o príklade toho, ako bude výnimka stanovená v článku 4 ods. 2 platiť v konkrétnom kontexte ustanovenia upravujúceho cenu; v tejto situácii iba primeranosť ceny ako protihodnota za poskytnutý tovar alebo služby a teda výška platby spadá pod článok 4 ods. 2, a nie napríklad podmienky tejto platby.

8 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 49 až 51).

39. Článok 4 ods. 2 v každom prípade stanovuje, že na to, aby sa podľa neho mohla uplatniť jedna z dvoch výnimiek upravených v tomto ustanovení, musí byť sporná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne. Preto vzniká otázka, či ustanovenia, o ktoré ide v prejednávanej veci, spĺňajú túto podmienku.

40. Podľa judikatúry Súdneho dvora táto podmienka odráža myšlienku, že „informácie pred uzavretím zmluvy o zmluvných podmienkach a dôsledkoch tohto uzavretia majú zásadný význam pre spotrebiteľa. Najmä na základe týchto informácií sa tento spotrebiteľ rozhoduje, či sa chce zmluvne zaviazat' predajcovi alebo dodávateľovi v súlade s podmienkami, ktoré tento predajca alebo dodávateľ vopred pripravil“. Požiadavka stanovená v článku 4 ods. 2 by teda nemala byť obmedzená len na zrozumiteľnosť sporných podmienok z formálneho a gramatického hľadiska.⁹ Otázkou skôr je, či je spotrebiteľ schopný na základe jasných a zrozumiteľných kritérií posúdiť prípadné hospodárske dôsledky, ktoré pre neho vyplývajú zo zmluvy.¹⁰

41. Vzhľadom na túto judikatúru si myslím, že ak je zmluva pomerne dlhá a cena, ktorá má byť uhradená za jednotlivé poskytnuté služby, je upravená v niekoľkých ustanoveniach, pričom každá z nich sa počíta iným spôsobom – ako je to zrejme v prípade zmluvy, o ktorú ide vo veci samej –, niekde v zmluve je potrebné tieto rôzne ustanovenia zoskupiť na jednom mieste alebo aspoň uviesť, aké spoločné dôsledky vyplývajú zo všetkých týchto ustanovení. Nemožno sa totiž domnievať, že spotrebiteľ je schopný na základe jasných a zrozumiteľných kritérií posúdiť prípadné hospodárske dôsledky, ktoré pre neho vyplývajú zo zmluvy, ak je cena, ktorá sa má zaplatiť, čiastočne uvedená napríklad na začiatku veľmi dlhej zmluvy, čiastočne v strede zmluvy a čiastočne na jej konci.

42. Obdobne v prípadoch, o aké ide vo veci samej, kde sa cena, ktorú treba zaplatiť, môže líšiť, keďže sa odvíja od platného výmenného kurzu, si myslím, že požiadavku, aby boli podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, možno pokladať za splnenú len v prípade, ak je použitá metóda výpočtu ceny vymedzená jasne a presne, aby spotrebiteľ mohol porozumieť povahe rizika, ktorému je vystavený.

43. Je pravda, že v súlade so smernicou 2014/17 a smernicou 2008/48/ES¹¹ musí byť v úverovej zmluve uvedená platná RPMN, ktorá sa počíta nielen na základe uplatniteľných úrokových sadzieb, ale aj na základe príslušných poplatkov¹², a že cieľom tejto povinnosti je práve to, aby veritelia poskytli dlžníkom jasné a zrozumiteľné všeobecné informácie o úverovej zmluve.¹³

44. Zastávam však názor, že z hľadiska požiadavky zrozumiteľnosti podľa článku 4 ods. 2 zmienka o RPMN nič nemení na tom, že ak cena bola upravená v niekoľkých ustanoveniach, pričom každé z nich je založené na inej metóde výpočtu tejto ceny a všetky z nich sa nachádzajú na rôznych miestach zmluvy, nemožno považovať zmluvné podmienky týkajúce sa ceny za jasne a zrozumiteľne vyjadrený návrh. Poukazujem totiž na to, že RPMN je len ilustratívna. Ako je uvedené v článku 17 ods. 4 smernice 2014/17, „v prípade zmlúv o úvere s doložkami, ktoré umožňujú zmeny úrokovej sadzby úveru, a prípadne poplatkov zahrnutých v RPMN, ktoré sa však nedajú kvantifikovať v čase výpočtu, sa pri výpočte RPMN vychádza z predpokladu, že úroková sadzba úveru a ostatné poplatky zostávajú fixné vo vzťahu k úrovni stanovenej pri uzavretí zmluvy“. RPMN okrem toho nehovorí nič o tom, ako má byť cena uhradená. Naopak, môže naznačovať, že cena má byť zaplatená vo forme splátok, hoci to vždy nemusí byť tak.

9 Rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, body 70 až 73).

10 Rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75); z 23. apríla 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, bod 50), z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 45). Preto, ak je aj zmluvná podmienka gramaticky zrozumiteľná, môže vybočovať z pôsobnosti článku 4 ods. 2, ak by jej náležitým dosahu a uplatneniu nerozumel dosť dobre informovaný a primerane pozorný a obozretný spotrebiteľ. Za takýchto okolností a bez ochrany podľa článku 4 ods. 2 by sa takéto ustanovenie mohlo pokladať za nekalé.

11 Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66).

12 Rozsudok z 21. apríla 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 84).

13 Článok 13 smernice 2014/17 a článok 5 smernice 2008/48.

45. Nemyslím si však, že článok 4 ods. 2 sa má vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby v každom ustanovení upravujúcom cenu boli špecifikované konkrétne služby alebo tovar, ktoré sa za danú cenu poskytujú.

46. Je pravda, že Súdny dvor vo svojom rozsudku z 21. marca 2013, RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180, bod 45), spomenul existenciu požiadavky transparentnosti. Keďže však v danej veci Súdny dvor použil toto slovné spojenie na označenie povinnosti poskytnúť v prípade nedostatočne presnej podmienky súvisiacej s hlavným predmetom zmluvy spotrebiteľom nevyhnutné informácie, aby mohli posúdiť hospodárske dôsledky vyplývajúce zo zmluvy, použitie tohto slovného spojenia nemalo žiadne širšie následky.¹⁴ Vo veci Matei však Súdny dvor išiel o krok ďalej a určil, že táto podmienka sa má vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ by mal danej podmienke nielen rozumieť, ale aj poznať dôvody, ktoré odôvodňujú jej existenciu.¹⁵

47. Toto konštatovanie by sa však malo podľa môjho názoru chápať so zreteľom na konkrétne okolnosti uvedenej veci. Súdny dvor totiž v bode 77 svojho rozsudku poznamenal, že „veriteľ navrhol dlžníkom nahradiť označenie uvedených podmienok označením ‚poplatok za správu úveru‘ bez toho, aby zmenil ich obsah“, čo vyvolalo isté oprávnené pochybnosti o existencii služby skutočne poskytnutej za daný poplatok.

48. Tiež sa domnievam, že z tejto skoršej judikatúry nemožno vyvodiť, že článok 4 ods. 2 sa má vykladať v tom zmysle, že dodávatelia by mali pri každom ustanovení o cene špecifikovať *konkrétne* služby alebo tovar, ktoré sa za danú cenu poskytujú. K tomuto záveru som dospel z nasledujúcich dôvodov.

49. Po prvé smernica z roku 1993 neobsahuje žiaden odkaz na takúto požiadavku. Ako som práve vysvetlil, existencia požiadavky transparentnosti sa po prvýkrát použila vo veci RWE Vertrieb. V uvedenej veci však išlo *nielen* o výklad smernice z roku 1993, *ale aj* smernice 2003/55, ktorej článok 3 ods. 3 výslovne stanovuje takúto požiadavku.

50. Po druhé na rozdiel od toho, čo naznačuje znenie prvej položenej otázky, za každé jednotlivé ustanovenie nemohli byť poskytnuté žiadne *konkrétne* služby.¹⁶ Jedna služba totiž môže viesť k niekoľkým ustanoveniam o cene.¹⁷ Ak poskytovateľ úveru žiada, aby bola polovica uhradená formou úroku vyjadreného v percentách a polovica formou fixného poplatku, myslím si, že v zásade by na to mal mať právo.¹⁸ Podľa mňa v takýchto situáciách v skutočnosti záleží na tom, či spotrebiteľ bol informovaný o existencii rôznych vybratých foriem odmeny, a preto je schopný posúdiť *účinky* vyvolané podmienkou súvisiacou s hlavným predmetom zmluvy, a nie ich *príčinu* alebo dôvod na existenciu.

14 Slovné spojenie „požiadavka transparentnosti“ bolo použité v iných rozsudkoch. Vo väčšine z nich však toto slovné spojenie bolo použité v zmysle myšlienky, ktorú som vyslovil skôr, že ak podmienka nestanovuje všetky nevyhnutné informácie, aby bolo možné posúdiť jej rozsah, dodávateľ musí tieto informácie poskytnúť spotrebiteľom inými prostriedkami, aby im umožnil byť v postavení, v ktorom môžu posúdiť hospodárske dôsledky vyplývajúce zo zmluvy. Pozri rozsudky z 23. apríla 2015, Van Hove (C-96/14, EU:C:2015:262, body 40 a 41), a z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, body 44 a 45).

15 Rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, body 74 až 77). Pred týmto rozsudkom sa Súdny dvor odvolával len na potrebu informovania spotrebiteľov o uplatňovaní daného ustanovenia. Pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 30). V jeho ďalšom rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), sa však nenachádzal nijaký odkaz na smernicu 2003/55.

16 Vo veci samej sa zdá, že to, čo pán Gyula Kiss kritizoval, nie je to, že by v zmluve chýbala akákoľvek zmienka o osobitných službách poskytnutých za cenu upravenú v každom jednotlivom ustanovení, ale že chýbala zmienka o interných úkonoch, ktoré banka musí vykonať v dôsledku poskytnutia úveru, ktoré by odôvodňovali dané ustanovenia o cene. Takáto úroveň detailnosti sa mi však zdá prehnaná, keďže primeranosť ceny uhradenej ako protihodnotu za poskytnuté služby alebo tovar nespadá do pôsobnosti kontroly nekalých podmienok.

17 V tomto smere musím zdôrazniť, že podľa mňa by sa mal pojem „podmienka“ použitý v smernici z roku 1993 chápať v materiálnom, a nie formálnom zmysle, t. j. tak, že odkazuje na konkrétne právo alebo povinnosť uvedenú v zmluve, a nie na konkrétny bod zmluvy. To znamená, že jedno ustanovenie môže obsahovať niekoľko podmienok a zároveň môže mať jedna podmienka podobu niekoľkých ustanovení.

18 Akýkoľvek výklad v opačnom zmysle by, pokiaľ viem, predstavoval nadmerné porušenie slobody podnikania, ktorá podľa Súdneho dvora zahŕňa zmluvnú slobodu, bez reálneho opodstatnenia takéhoto porušenia. Pozri rozsudok z 21. decembra 2016, AGET Iraklis (C-201/15, EU:C:2016:972, bod 67).

51. *Po tretie* si myslím, že článok 4 ods. 2 sa má vykladať z hľadiska článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993. Podľa tohto článku sú predmetom skúmania nekalosti stanoveného v článku 3 ods. 1 len podmienky, ktoré neboli individuálne dohodnuté.¹⁹ Preto zastávam názor, že dôvodom existencie tejto požiadavky je, že – pokiaľ sa podmienky týkajú hlavného predmetu zmluvy – od spotrebiteľov sa očakáva, že sa budú na ich obsah pýtať a so zmluvou budú súhlasiť s prihladením na tieto skutočnosti. Ak sa aj spotrebiteľ nepodíeľal na vypracovaní daných podmienok – a na rozdiel od ostatných podmienok štandardnej zmluvy, ktoré spotrebiteľia zvyčajne nečítajú –, nie je pravdepodobné, že by ho tieto podmienky zaskočili. Smernica z roku 1993 však nevyhnutne vyžaduje, aby bol hlavný predmet zmluvy vymedzený jasne a zrozumiteľne.²⁰ Ako sa teda uvádza v dvadsiatom odôvodnení smernice z roku 1993, spotrebiteľ by mal mať aspoň príležitosť preskúmať všetky podmienky zmluvy. Preto článok 4 ods. 2 vyžaduje, aby bola podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne. To však neznamená, že spotrebiteľ musí rozumieť *konkrétne* dôvodu každého ustanovenia: stačí, že priemerný rozumne uvažujúci spotrebiteľ primerane rozumie *účinkom* uzavretia zmluvy.²¹

52. *Po štvrté*, ak by sa mal článok 4 ods. 2 vykladať v zmysle, že znamená, že v súvislosti s každým ustanovením upravujúcim cenu sa od dodávateľov vyžaduje, aby uviedli služby poskytované za danú cenu, mohlo by to znamenať, že dodávateľia by boli odrazení od špecifikovania ceny, ktorá má byť uhradená za poskytnuté služby, aby nemuseli odôvodniť každé ustanovenie upravujúce cenu. Takýto výklad článku 4 ods. 2 by bol tiež príliš striktný a zaťažujúci. Mohol by tiež odporovať jednému z kľúčových cieľov smernice o spotrebiteľskom práve Únie,²² ktorým je zabezpečiť, aby bol spotrebiteľ schopný rozhodnúť sa pred uzavretím predmetnej zmluvy na základe dostatočných hospodárskych informácií.

53. Vzhľadom na tieto úvahy sa domnievam, že Súdny dvor by mal zachovať svoju tradičnú judikatúru, podľa ktorej sa má požiadavka týkajúca sa jasnej a zrozumiteľnej formulácie stanovená v článku 4 ods. 2 chápať len ako požiadavka, aby bol spotrebiteľ schopný posúdiť hospodárske dôsledky, ktoré pre neho vyplývajú zo zmluvy, a nie dôvod existencie každej podmienky.

54. To však neznamená, že by nemalo byť možné identifikovať službu alebo služby poskytnuté vzhľadom na ustanovenia o cene. Vnútroštátne súdy totiž môžu mať potrebu určiť, o aké služby ide, nie z dôvodu požiadavky týkajúcej sa jasnej a zrozumiteľnej formulácie, ale skôr z dôvodu pôsobnosti článku 4 ods. 2. V súlade s rozsudkom Súdneho dvora vo veci Matei totiž, ak sa poskytujú viaceré služby, pričom niektoré sú primárne a iné doplnkové, vnútroštátny súd bude musieť zistiť, o aké poskytované služby alebo tovar ide pri jednotlivých ustanoveniach o cene, s cieľom určiť, či dané ustanovenie o cene spadá pod „hlavný predmet“ zmluvy.²³

55. Skutočnosť, že vnútroštátne súdy musia vykonať takéto preskúmanie, však neznamená, že dodávateľ je povinný uviesť, ktoré služby alebo tovar sa poskytujú ako protihodnota, pri každom ustanovení o cene. Ak sa poskytuje niekoľko služieb, stačí, aby bolo možné z obsahu zmluvy primerane odvodiť službu poskytovanú ako protihodnotu pri konkrétnom ustanovení o cene.

19 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora totiž systém ochrany zavedený smernicou z roku 1993 vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti. To vedie k tomu, že spotrebiteľ súhlasí s podmienkami vopred vyhotovenými predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mal možnosť ovplyvniť obsah daných podmienok, či dokonca o nich vedel. Pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 27).

20 Iný, oveľa jednoduchší dôvod na existenciu článku 4 ods. 2 môže byť, že normotvorca nechcel, aby mali súdy právomoc zmeniť predmet zmlúv. To by však nevysvetľovalo, prečo uplatnenie tohto ustanovenia je predmetom podmienky, že dotknuté podmienky musia byť navrhované jasne a zrozumiteľne.

21 Analogicky poznamenávam, že v prípade nariadenia alebo smernice, i keď sa normotvorca v odôvodneniach tohto aktu usiluje uviesť dôvod existencie každého z jeho ustanovení, nie vždy sa mu to podarí.

22 Pozri napríklad, pokiaľ ide o úverové zmluvy, odôvodnenia 18, 19, 31 a 32 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66) a odôvodnenia 20 a 22 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010 (Ú. v. EÚ L 60, 2014, s. 34).

23 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 66).

56. Treba samozrejme poznamenať, že podľa článku 8 smernice z roku 1993 môžu členské štáty prijať prísnejšie podmienky než tie, ktoré stanovuje samotná smernica, pod podmienkou, že ich cieľom je zabezpečiť vyššiu úroveň ochrany spotrebiteľov.²⁴ Aj keď teda táto smernica na to, aby sa mohla uplatniť výnimka stanovená v článku 4 ods. 2, nevyžaduje, aby boli v ustanoveniach o cene uvedené služby, ktoré sa za danú cenu poskytujú, členské štáty môžu v zásade takúto požiadavku stanoviť vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch v oblasti ochrany spotrebiteľov.

2. Článok 5

57. Podľa článku 5 smernice z roku 1993 „v prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované [jasne a] zrozumiteľne. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa“.

58. V tejto súvislosti treba najprv zdôrazniť, že cieľom smernice z roku 1993 nie je upraviť otázku chýbajúceho súhlasu ako takú, a táto smernica už vôbec nemá za cieľ harmonizovať zmluvné právo: jej cieľom je skôr zabrániť nerovnováhe medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, ktoré môžu isté podmienky spôsobiť.

59. Po druhé, ako som vysvetlil v návrhoch, ktoré som predniesol vo veci Lovasné Tóth²⁵, znenie článku 5 výslovne neuvádza, že ustanovenie, ktoré nebolo formulované jasne a zrozumiteľne, samo osebe predstavuje osobitný dôvod na vyhlásenie podmienky za nekalú. Článok 5 naopak len stanovuje, že v prípade, že zmluvná podmienka nie je formulovaná „jasne a zrozumiteľne“, tak v situácii, „keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky“, má mať prednosť výklad, ktorý je najpriaznivejší pre spotrebiteľa. Zo šestnásteho odôvodnenia a z článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 je jasné, že existuje len jedno kritérium na posúdenie nekalosti zmluvnej podmienky, konkrétne kritérium uvedené v samotnom článku 3 ods. 1.

60. Preto zastávam názor, že – ako som už uviedol vo veci Lovasné Tóth – článok 5 nepredstavuje alternatívne kritérium posudzovania nekalosti: naopak len stanovuje výkladové pravidlo na určenie právneho účinku spôsobeného takými podmienkami. Len vtedy, ak podmienka naďalej spôsobuje zmluvnú nevyváženosť na škodu spotrebiteľa, aj keď sa vykladá so zreteľom na osobitné výkladové pravidlo uvedené v článku 5, možno ju pokladať za nekalú.

61. V tomto kontexte treba požiadavku, aby bola podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, chápať ako všeobecné konštatovanie, ktorého cieľom je zaviesť výkladové pravidlo stanovené v článku 5. Preto nezáleží na tom, ako spotrebiteľ podmienke rozumie, ale skôr na tom, či je podmienka objektívne nejednoznačná. Zo všetkých týchto dôvodov si preto myslím, že článok 5 sa nemá vykladať v tom zmysle, že vyžaduje, aby boli v každom ustanovení o cene, ktoré je súčasťou spotrebiteľskej úverovej zmluvy, špecifikované služby poskytnuté ako protihodnota.

62. Aj keby sa Súdny dvor domnieval, že článok 5 stanovuje osobitné kritérium posudzovania nekalosti, vzhľadom na vyššie uvedenú judikatúru sa domnievam, že požiadavku, aby boli podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, treba v podstate chápať tak, že vyžaduje, aby bol spotrebiteľ schopný porozumieť hospodárskym dôsledkom, ktoré pre neho vyplývajú zo zmluvy. Preto pripomínam, že skutočnosť, že ustanovenie o cene nešpecifikuje konkrétnu službu poskytnutú ako protihodnotu, sama osebe nepostačuje na to, aby sa daná podmienka vyhlásila za nekalú. K tomu by mohlo dôjsť len v prípade, ak by povahu skutočne poskytnutých služieb nebolo možné rozumne pochopiť alebo vyvodiť z celej zmluvy.

²⁴ Rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 40).
²⁵ C-34/18, EU:C:2019:245.

63. Na základe vyššie uvedeného navrhujem odpovedať na prvú otázku tak, že článok 4 ods. 2 ani článok 5 smernice z roku 1993 sa nemá vykladať v tom zmysle, že požiadavka, aby boli podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, vyžaduje, aby boli v každom ustanovení o cene, ktoré je súčasťou spotrebiteľskej úverovej zmluvy, špecifikované služby poskytnuté ako protihodnota, za predpokladu, že povahu skutočne poskytnutých služieb je možné rozumne pochopiť alebo vyvodiť z posúdenia zmluvy ako celku.

B. O druhej otázke

64. Vo svojej druhej otázke sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 vykladať v tom zmysle, že zmluvné ustanovenie týkajúce sa poplatkov, ktoré neumožňuje na základe zmluvy jednoznačne určiť, ktoré konkrétne služby sa poskytujú za uvedené poplatky, spôsobuje na škodu spotrebiteľa napriek požiadavke dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy“.

65. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že podľa článku 3 ods. 1 „zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá[,] sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke [dobrej viery] spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa“.

66. Ako som vysvetlil v návrhoch, ktoré som predniesol vo veci Lovasné Tóth, domnievam sa, že neexistencia dobrej viery nie je autonómnou podmienkou, ktorá musí byť preukázaná popri existencii značnej nerovnováhy v právach a povinnostiach zmluvných strán. Skôr existencia takejto nerovnováhy sama osebe svedčí o neexistencii dobrej viery v zmysle smernice z roku 1993. Z toho preto vyplýva, že požiadavka týkajúca sa dobrej viery nevyžaduje preukázanie úmyslu alebo podvodu.

67. V dôsledku toho, keďže kritérium na posúdenie nekalosti stanovené v uvedenom článku je založené na právnych *účinkoch* vyvolaných spornou podmienkou, konkrétne na tom, že táto podmienka spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán, skutočnosť, že táto zmluvná podmienka neuvádza konkrétne služby poskytnuté ako protihodnota, na prvý pohľad ako taká pravdepodobne nebude viesť k určeniu nekalosti v zmysle článku 3 ods. 1.

68. Ak však vnútroštátne súdy nemôžu posúdiť vzťah medzi zaplatenou cenou a skutočne poskytnutou službou, môžu napriek tomu vyhlásiť ustanovenie za nekalé na účely článku 3 ods. 1 z iných dôvodov, než je cena, ktorú dané ustanovenie upravuje.²⁶ Na tomto mieste možno ako príklad spomenúť situáciu, keď je danou cenou sankcia, ak sa takáto sankcia neuplatní aj v prípade, že stranou, ktorá si neplní záväzky, je dodávateľ. Súdny dvor navyše konštatoval, že spor o tom, či veriteľ neposkytuje žiadnu skutočnú službu za poplatok, sa netýka primeranosti zaplatenej ceny a skutočne poskytnutej služby.²⁷ Preto môže byť nevyhnutné, aby vnútroštátne súdy za určitých okolností určili, ktorá služba sa poskytuje ako protihodnota pri konkrétnom ustanovení. Z tohto hľadiska je preto v prípade poskytovania viacerých služieb nevyhnutné, aby bolo možné obsah jednej alebo viacerých služieb poskytnutých ako protihodnota pri ustanovení o cene aspoň odvodiť zo zmluvy.

69. S ohľadom na predmet druhej položenej otázky preto navrhujem odpovedať na túto otázku v tom zmysle, že z článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 nevyplýva, že skutočnosť, že zmluvná podmienka stanovujúca poplatky neuvádza osobitné služby poskytované ako protihodnotu, spôsobuje v rozpore s požiadavkou dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy na úkor spotrebiteľa. Ak však nie je možné určiť služby dodané ako protihodnota za poskytnuté protiplnenie, takúto podmienku možno vyhlásiť za nekalú na účely článku 3 ods. 1.

²⁶ Napríklad, ak je úver vyjadrený v cudzej mene, ale splácať sa má v miestnej mene (alebo výška splátok je viazaná na cudziu menu), ustanovenie o cene má dve zložky: po prvé vyjadruje cenu poskytnutej služby a po druhé spôsobuje prenos kurzového rizika.

²⁷ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 70).

C. Záverečné poznámky

70. Na záver by som chcel uviesť dve poznámky týkajúce sa zmluvy, o ktorú ide v konaní vo veci samej.

71. Po prvé vzhľadom na opis veci, ktorý uviedol pán Gyula Kiss na pojednávaní – čo musí overiť vnútroštátny súd –, sa zdá, že dôvodom, pre ktorý banka rozdelila cenu, ktorá má byť zaplatená, do troch samostatných ustanovení o cene, ktorými sú ustanovenie o bežných úrokoch, ustanovenie o poplatkoch za správu a ustanovenie o poplatku za poskytnutie úveru, je, že to banke umožní minimalizovať požadované bežné úroky a tým predložiť zdanlivo atraktívnejšiu úverovú ponuku. Praktiky tohto druhu by sa mohli pokojne posudzovať s odkazom na článok 6 ods. 1 písm. d) smernice 2005/29. Podľa tohto článku sa totiž obchodná praktika považuje za klamlivú, ak uvádza do omylu alebo je spôsobilá uviesť do omylu priemerného spotrebiteľa, a to aj keď je táto informácia vecne správna, vo vzťahu k cene alebo spôsobu výpočtu ceny, a zapríčiňuje alebo je spôsobilá zapríčiniť, že spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil.

72. Po druhé vnútroštátny súd by mohol posúdiť, či by mali byť ustanovenia o cene, o aké ide v spore vo veci samej, vyhlásené za neplatné nie z dôvodu neuvedenia konkrétnej služby poskytnutej ako protihodnota za danú cenu alebo požadovanej ceny, ale skôr z dôvodu prenosu menového rizika z banky - ktorá pravdepodobne potrebuje vlastné refinancovanie v eurách - na spotrebiteľa. Podľa môjho názoru totiž práve tento prenos predstavuje problém, ktorý by v závislosti od okolností bolo možné považovať za niečo, čo netvorí hlavný predmet zmluvy, a bolo by ho preto možné posudzovať nezávisle od primeranosti uvedenej ceny vo vzťahu k poskytnutej službe.²⁸

73. Je pravda, že vzhľadom na to, že článok 23 smernice 2014/17 výslovne stanovuje možnosť ponúknuť spotrebiteľom úvery súvisiace s nehnuteľnosťami určenými na bývanie v cudzej mene, takéto ustanovenie ako také nemožno vyhlásiť za nekalé len z tohto dôvodu. Hoci táto smernica sa na prejednávajúcu vec nevzťahuje, predsa zdôrazňuje, že podmienky spôsobujúce neobmedzený a nezvratiteľný prenos menového rizika – bez toho, aby mal spotrebiteľ možnosť obmedziť mieru svojho vystavenia sa tomuto riziku – by mohli byť považované za podmienky, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán, a to na škodu spotrebiteľa.

V. Návrh

74. Vzhľadom na vyššie uvedené navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na dve otázky, ktoré mu položil Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko), takto:

1. Článok 4 ods. 2 ani článok 5 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa nemá vykladať v tom zmysle, že požiadavka, aby boli podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, vyžaduje, aby boli v každom ustanovení o cene, ktoré je súčasťou spotrebiteľskej úverovej zmluvy, špecifikované služby poskytnuté ako protihodnota. Za takých okolností je však potrebné, aby povahu takto poskytnutých služieb bolo možné pochopiť alebo vyvodiť zo znenia samotnej zmluvy.
2. Z článku 3 ods. 1 smernice Rady 93/13 nevyplýva, že skutočnosť, že ustanovenie o cene neuvádza osobitné služby poskytované ako protihodnotu, spôsobuje v rozpore s požiadavkou dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy na úkor spotrebiteľa. Ak však nie je možné určiť služby dodané ako protihodnota za poskytnuté protiplnenie, takúto podmienku možno vyhlásiť za nekalú.

²⁸ Pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2017, Andriuciu a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, body 39 a 40).